

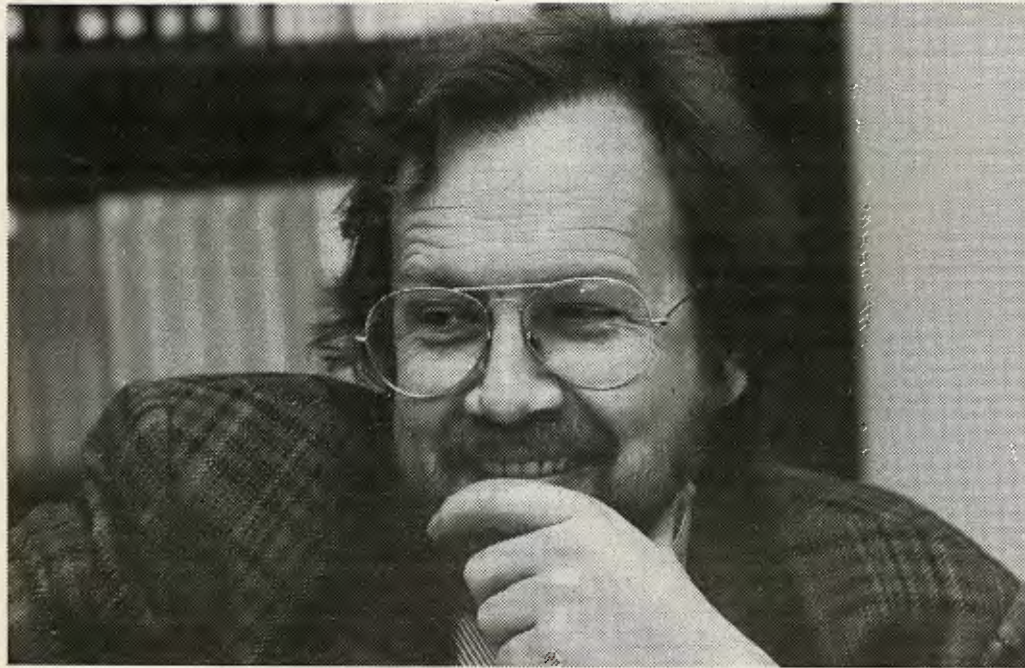

KONFLIKT OVER BEZETTING EERSTE KAMER

ZETELHONGER:

DE JONG VERSUS WALTMANS

In een interview in de Radikalenkrant van december 1984 spreekt Jaap de Jong zich bij zijn afscheid als vice-voorzitter onverbloemd uit over Henk Waltmans en Bas de Gaay Fortman. Henk vond hij een pure machtspoliticus die niemand ontzag en Bas was een ramp voor de partij. Niemand had toen nog het

Jaap de Jong

vermoeden dat Henk en Jaap hoofdrolspelers zouden zijn in een rel om de bezetting van de tweede Eerste Kamerzetel. In een fractie met Bas de Gaay Fortman als voorzitter.

Iedere keer als een nieuwe Eerste Kamer gekozen wordt, ontstaat binnen elke politieke partij een discussie over de strategie die gevolgd moet worden om zoveel mogelijk zetels voor de eigen partij binnen te slepen. De Eerste Kamer komt tot stand door middel van een getrapte verkiezing. De leden van de Provinciale Staten kiezen de Senaat. De zwaarte van de stem die een statenlid uitbrengt, is afhankelijk van het aantal inwoners in zijn of haar provincie. Een partij kan een aantal stemmen te weinig hebben om een bepaald aantal zetels binnen te halen. Dan wordt gerekend of er niet wat met andere (vaak bevriende) partijen te regelen valt. Vanwege de inwerkingtreding van een nieuwe grondwet zou in mei 1986 een nieuwe Eerste Kamer gekozen worden. Na de Statenverkiezingen in maart 1987 zou deze weer ontbonden worden. Omdat de zittingstermijn van deze Senaat slechts 1 jaar was, besloot het congres van februari 1986 dezelfde lijst in te dienen als in 1983.

Fries Nationale Partij

Het partijbestuur besprak 11 februari de namen op deze lijst. Het was duidelijk dat nummer twee, Leo Jansen, vanwege zijn functie geen lidmaatschap van de Senaat zou aanvaarden. De eerste in aanmerking komende persoon om naast Bas de Gaay Fortman zitting te nemen was Henk Waltmans, burgemeester van Landsmeer. Ondanks bezwaren van een aantal bestuursleden vond men het geen probleem dat Henk bij verkiezing zijn burgemeestersambt zou combineren met het lidmaatschap van de Eerste Kamer. Het bestuur zag het belang van een eventuele verdubbeling van de Eerste Kamerfractie op 20 mei in (de dag daarna zouden de verkiezingen voor de Tweede Kamerfractie plaatsvinden) en besloot zoveel mogelijk te doen om een tweede Eerste

Mannetjesmakerij, je hoort er wel vaker over in de politiek. Strategisch stemgedrag en geschuif met plaatsen op een lijst om die man of vrouw op de juiste plek te krijgen. Maar dat moet je dan wel slim doen. Dat gebeurde twee jaar geleden niet. Een affaire met een staartje tot in 1987.

politieke opstelling van Jaap de Jong dan in die van Henk Waltmans. Hij gaf wel toe dat het beter geweest zou zijn als hij zijn voornemens vantevoren aan de betrokkenen kenbaar had gemaakt. Statenlid Jan Dirx uit Gelderland had er in een gesprek met John Steegh over eventueel afwijkend stemgedrag niet bij stilgestaan dat dat gevolgen zou kunnen hebben voor de bezetting van de tweede zetel. In een brief gaf hij toe dat hij te weinig op de hoogte was van de procedures bij de verkiezing van de Eerste Kamer. Hij merkte ook op dat de statenleden niet hadden kunnen inschatten welke gevolgen hun stem kon hebben. Ze waren immers niet op de hoogte gebracht van de afspraken die met de FNP gemaakt waren.

Jaap zag zijn verkiezing als een signaal uit de partij en hield de bewilliging in beraad. Samen met voorzitter Janneke van der Plaat bezocht hij Friesland om na te gaan of de afspraken ook via zijn persoon uitgevoerd konden worden. In Friesland bleek dat de FNP de afspraken in eerste instantie met Henk Waltmans had gemaakt. Jaap kwam, zoals hij het later in een brief aan het partijbestuur formuleerde, in een 'prisoners-dilemma' tussen alleen maar negatieve keuzen. Als hij zou bewilligen betekende dat grote problemen in en voor de PPR. Als hij dat niet deed bevestigde hij de bestaande en slechte manier van politiek bedrijven die in de PPR helaas nog vaak plaatsvond. Hij liet zijn gevoel beslissen en zag van de benoeming af.

FOTO: ANGELO GOEDEMONDT

Kamerzetel binnen te halen. Die tweede zetel was alleen mogelijk indien afspraken gemaakt konden worden met de Fries Nationale Partij die met haar 3 statenleden zelfstandig nooit in de Senaat zou kunnen komen.

Op 17 april gingen Dik van Kleef, Henri Dijksterhuis, Bas de Gaay Fortman, Henk Waltmans en het PPR-statenlid Roel Vogelzang op bezoek bij de FNP. In een uitermate plezierig gesprek werden daar de volgende afspraken gemaakt. De 3 FNP-leden zouden op Henk Waltmans stemmen. De PPR-delegatie garandeerde dat in dat geval de tweede man in de Senaat Waltmans zou worden, gezien het feit dat Henk na Bas de tweede persoon was op de lijst. Afsproken werd deze overeenkomst tot 20 mei geheim te houden. Bij uitlekken van het bericht zouden andere partijen wellicht maatregelen nemen die het mogelijke succes teniet konden doen.

Door tijdgebrek kwam er niets terecht van terugrapportage in het partijbestuur door bestuurslid Henri Dijksterhuis. Alles leek geregeld. De PPR-statenleden kregen een stemadvies en het wachten was op de twintigste mei. Verbazing alom als op 23 mei blijkt dat niet Henk Waltmans maar Jaap de Jong in de Senaat is gekozen. Drie statenleden, John Steegh, Kees Tilanus en Jan Dirx hadden het stemadvies van het partijbestuur niet opgevolgd en op Jaap de Jong gestemd. Omdat zij in grote provincies zetelden hadden hun 'zware' stemmen de doorslag gegeven.

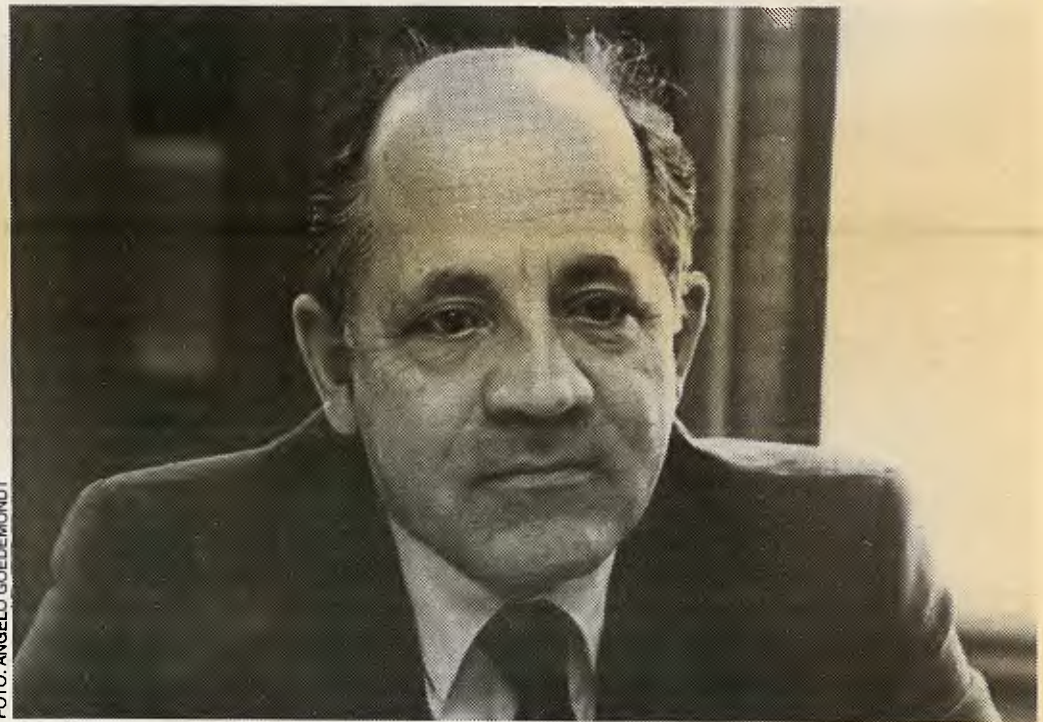
Kees Tilanus nam in een brief de volledige verantwoordelijkheid voor zijn stemgedrag op zich. Hij was zich ervan bewust geweest dat het uitbrengen van de voorkeurstem er mede toe kon bijdragen dat Jaap de Jong in de Senaat zou komen. Zijn gedrag moest als een noodkreet worden gezien. Als de PPR op een zinvolle wijze wilde blijven voortbestaan, moest binnen 2 à 3 jaar de doorbraak naar vergaande samenwerking met PSP en CPN worden bereikt. Hij zag deze gedachte duidelijker vertegenwoordigd in de

tegenover de FNP te ver was gegaan. Volgens haar was de poging om de steun van de FNP te krijgen middels de persoon van Henk Waltmans in strijd met de verhalen die de PPR altijd over politieke zuiverheid hield. De delegatie had nooit kunnen garanderen dat Henk zou worden gekozen als tweede persoon in de Eerste Kamerfractie. Ze nam het de drie statenleden kwalijk dat ze hun afwijkend stemgedrag van tevoren niet gemeld hadden. Hun daad was stiekum.

Gesjoemel

Henri Dijksterhuis ontkende in het partijbestuur ten stelligste als zou de delegatie gesjoemeld hebben bij het gesprek met de FNP. Alles was binnen het kader van het mandaat van het partijbestuur geregeld. Onderhandelen met de PPR kon toen gelijkgesteld worden met onderhandelen met Henk Waltmans, omdat hij (indien men zich in de staten aan de partijdiscipline had gehouden) gekozen zou worden. Jaap de Jong verweet de delegatie wel gesjoemel. Er was in alle geheimzinnigheid een kontrakt gesloten met de FNP, dat niet gebaseerd was op partijpolitieke en inhoudelijke overwegingen, maar op het vertrouwen in een persoon. Hij meende dan ook dat een aantal betrokkenen de in de politiek gebruikelijke konsekwenties diende te trekken. Het partijbestuur antwoordde hem dat er geen verdergaande conclusies dan „dit moet zo niet weer” waren getrokken. Geen enkel bestuurslid had het gevoel gehad in deze kwestie zo gefaald te hebben, dat zij of hij diende af te treden. Namens het partijbestuur bedankte sekretaris Lenie Mulder in een brief Jaap nogmaals voor de door hem aan de PPR betuigde loyaliteit.

Juni 1987 werd er weer een nieuwe Eerste Kamer

Henk Waltmans

De partij kon opgelucht ademhalen. Bas de Gaay Fortman had verklaard dat de geloofwaardigheid van de partij in het geding was en dat hij zou aftreden als Jaap bij hem zou aanschuiven. Voorzitter Janneke van der Plaat liep dan ook een tijd lang met zweet in haar handen. Zij had het besluit om ten koste van alles de tweede Kamerzetel binnen te halen altijd al niet best gevonden. Zij vond dat de delegatie

gekozen. Op de kerngroep van december 1986 stond Jaap kandidaat voor de plaatsen 1 tot en met 5. De kerngroep vond het niet nodig hem op één van die plaatsen te kiezen. Enkele dagen later lag er een opzeggbrief van Jaap de Jong op het partijbureau. De PPR was een links en non-konformistisch actief lid, dat volledig op de partij was afgeknapt, kwijtgeraakt.

HANS VAN EGDOM

FOTO: ANGELO GOEDEMONDT